

Riktlinje för bedömning av insatser inom Socialpsykiatri

SOCIAL- OCH ARBETSMARKNADSNÄMNDEN

METADATA OM DOKUMENTET

Dokumentnamn Riktlinje för bedömning av insatser inom Socialpsykiatri		Dokumenttyp Riktlinje	Omfattar Vård och omsorg
Beslutsinstans Social- och arbetsmarknadsnämnden	Dokumentansvarig Social- och arbetsmarknadschef	Publicering www.sala.se , intranät	
Beslutad datum 2025-06-17	Översyn bör göras 2026-06-17	Klassificering 1.3.1	Diarienummer 2025/59
Relation	Ersätter	Författningssamling	

INNEHÅLL

1	INLEDNING	7
1.1	Målgrupp socialpsykiatri	7
1.2	Brukarinflytande.....	9
1.3	Samordnad individuell planering, SIP	9
2	BEHOVSBEDÖMNING	10
2.1	Skäliga levnadsförhållanden	10
2.2	Uppföljning av beslut.....	11
2.3	Avslut av insats.....	11
2.4	Ansökan om insats inför flytt till annan kommun.....	11
2.5	Övriga bestämmelser	11
3	INSATSER	13
3.1	Sysselsättning	13
3.2	Boendestöd	13
3.3	Särskilt boende socialpsykiatri	15
3.4	Kontaktperson	15

1 INLEDNING

Syftet med riktlinjer är att säkerställa att beslut fattas enligt samma bedömningsgrunder. Dokumentet ska även ge information till sökande, anhöriga och allmänheten om vilka insatser de kan förvänta sig från socialtjänsten. I denna riktlinje beskrivs vilka kriterier som gäller för rätt till insatser till vuxna i Sala kommun, samt vilken omfattning som i regel definieras som skäliga levnadsförhållanden.

Riktlinjen utgår ifrån Socialtjänstlagen (SoL) samt lagen om stöd och service (LSS).

1.1 Målgrupp socialpsykiatri

Psykisk ohälsa kan drabba vem som helst oavsett ålder och kan vara tillfällig/övergående eller pågå under lång tid. Socialnämnden definierar målgruppen för Socialpsykiatrin enligt Nationella psykiatrisamordningens definition:

"En person har en psykisk funktionsnedsättning om han eller hon har väsentliga svårigheter med att utföra aktiviteter på viktiga livsområden och dessa begränsningar har funnits eller kan antas komma att bestå under en längre tid. Svårigheterna ska vara en konsekvens av psykisk störning." (SOU-Rapport från Nationell psykiatrisamordning 2006:5)

En funktionsnedsättning kan uppstå till följd av sjukdom eller annat tillstånd eller till följd av en medfödd eller förvärvad skada, som kräver medicinsk behandling och habilitering/rehabilitering. Sådana sjukdomar, tillstånd eller skador kan vara av bestående eller av övergående natur. En funktionsnedsättning uppstår om miljön och personliga hjälpmedel inte anpassas för att kompensera dessa hinder. Enligt Socialstyrelsens terminologi definieras funktionsnedsättning att funktionsnedsättningen, i relation till sin omgivning, blir en begränsning, framför allt bristande tillgänglighet till omgivningen.

Den psykiska funktionsnedsättningen kan visa sig i olika livsområden; boende, sysselsättning, fritid och/eller ekonomi. Väsentliga svårigheter innebär att funktionsnedsättningen omöjliggör ett självständigt liv ute i samhället.

Begreppet "längre tid" avser enligt Nationell psykiatrisamordning en minst årslång historia av påtaglig aktivitetsbegränsning eller som en prognostisk bedömning om en förutsedd sådan begränsning under en avsevärd, minst årslång period. Kriterierna för att uppfylla "längre tid" är särskilt svårt att bedöma när det gäller personer med psykisk funktionsnedsättning. I rättspraxis har ansetts att funktionsnedsättningen kan vara varaktig även vid en väl medicinerad

psykisk sjukdom. Även personer med återkommande, periodiskt förlopp kan bedömas som psykiskt funktionshindrad om konsekvenserna av sjukdomen är långvarig.

Insatserna som ges ska alltid inriktas mot att minska konsekvenserna av sjukdomen (SOU-Rapport från Nationell psykiatrisamordning 2006:5). Viktigt är att se att en persons livssituation kan förändras över tid. Uppföljning av insats sker regelbundet och kan visa på att personen har uppnått en förändring och en skäliga levnadsförhållanden.

I Sala kommun handläggs personer med psykisk funktionsnedsättning av socialsekreterare inom Vuxenenheten. Målgruppstillhörighet ska alltid styrkas av annan profession.

I målgruppen ingår:

- Personer över 18 år med omfattande och varaktig psykisk funktionsnedsättning, exempelvis psykossjukdom, personlighetsstörningar och allvarigare affektiva syndrom.
- Neuropsykiatrisk funktionsnedsättning.

I målgruppen ingår inte:

- Person med skadligt bruk eller beroende av alkohol eller andra droger utan annan samtidig psykisk störning.
- Person med intellektuell funktionsnedsättning utan samtidig annan psykisk störning.
- Person med psykiatriskt tillstånd av kortvarig och övergående natur.
- Personer med demensdiagnos utan samtidig annan psykisk störning.

Om behovet av insatser övergripande grundar sig i annan problematik än psykiatrisk funktionsnedsättning och/eller skadligt bruk och beroende, handläggs ärendet tillsammans eller av Biståndsenheten LSS inom verksamhetsområdet Individ och Familj. Utifrån individuell bedömning i ärendet kan det leda till att samverkan sker mellan Biståndsenheten LSS och Vuxenenheten.

Personkretsarna inom LSS, lagen om stöd och service avser följande och ska handläggas inom Biståndsenheten LSS:

1. Personer med utvecklingsstörning, autism eller autismsliknande tillstånd.
2. Personer med betydande och bestående begåvningsmässigt funktionshinder efter hjärnskada i vuxen ålder föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom.

1.2 Brukarinflytande

Kommunen ska enligt 7 kap. 2 § SoL ingå överenskommelse med regionen om ett samarbete i fråga om personer med psykisk ohälsa och personer som har ett skadligt bruk eller beroende av alkohol, andra beroendeframkallande medel, läkemedel eller dopningsmedel eller spel om pengar. Om det är möjligt ska organisationer som företräder dessa personer och deras anhöriga ges möjlighet att lämna synpunkter på innehållet i överenskommelsen.

1.3 Samordnad individuell planering, SIP

När den enskilde har behov av insatser både från socialtjänst och från hälso- och sjukvården ska en samordnad individuell plan, SIP, upprättas. Den enskilde ska samtycka till att SIP upprättas och arbetet med planen ska påbörjas utan dröjsmål. Det ska läggas stor vikt vid den enskildes delaktighet och önskemål. Om den enskilde önskar kan även närstående delta.

2 BEHOVSBEDÖMNING

Grundförutsättningar:

- Kommunen har det yttersta ansvaret för att de som vistas i kommunen får de insatser som de behöver (4 kap. 2 § SoL).
- Rätten till insats regleras i 11 kap. SoL.

All behovsbedömning utgår från individens behov och vid varje ansökningstillfälle görs en individuell bedömning. Insatsen ska medföra att personen uppnår skäliga levnadsförhållanden och det ska stärka personens möjlighet att leva ett självständigt liv. Utredningen utgår ifrån Individens Behov I Centrum (IBIC). Sala kommun utreder enligt Individens behov i centrum (IBIC). IBIC är ett utredningsinstrument som ger stöd att identifiera och beskriva individens behov, resurser, mål och resultat. Syfte med IBIC är att individens stöd utgår från personens individuella behov och mål. Individens behov ska vara utgångspunkten för hur insatsen utformas, genomförs och hur behoven följs upp.

Under utredningens gång kommer medicinskt underlag kunna behövas för att styrka individens behov. Av 8 kap. 10 § SoL framgår att nämnden ska verka för att människor som av fysiska, psykiska eller andra skäl möter betydande svårigheter i sin livsföring får möjlighet att delta i samhällets gemenskap och att leva som andra.

Behovsbedömningsprocessen ska fokusera på individens behov och innefatta följande frågor:

- Vilket behov föreligger, hur ser aktuella förhållanden ut?
- Kan behovet tillgodoses på annat sätt än genom socialtjänsten?
- Vilka insatser kan socialtjänsten erbjuda för att stärka den enskildes förmåga att leva ett självständigt liv?

2.1 Skäliga levnadsförhållanden

Den enskilde ska genom insatsen tillförsäkras en skäliga levnadsförhållanden. Det innebär inte bara en nivåbestämning utan ger också uttryck för vilken form av insats och vård som kan komma i fråga. Vid bedömning av vilken insats som kan komma i fråga görs sammanvägning av olika omständigheter såsom den önskade insatsens lämplighet som sådan, kostnaderna för den önskade insatsen i jämförelse med andra insatser samt den enskildes önskemål.

En individuell bedömning kan resultera i att ett beslut avviker från det som beskrivs i riktlinjerna om det finns särskilda skäl. Avvikelse kan innebära att den sökande har ett behov av insatser i större omfattning än vad som anges i

riktlinjerna för att vara tillförsäkrad skäliga levnadsförhållanden. Ett sådant beslut fattas av individnämnden.

2.2 Uppföljning av beslut

Beviljad insats enligt socialtjänstlagen fastställs i ett beslut. Besluten ska omprövas vid förändrat behov eller vid förändrade förhållanden i övrigt. Om inga förändrade förhållanden har kommit till socialtjänstens kännedom, följs beslut upp 1 - 2 gång/år eller vid behov.

2.3 Avslut av insats

Den enskilde kan när som helst säga upp insatser. Insatserna kan även avslutas om den enskilde inte medverkar. Om den enskilde upprepade gånger tackar nej till erbjuden insats kan en omprövning av beslutet behöva göras.

Avslut ska i möjligaste mån ske personligen med den enskilde. Har handläggare inte möjlighet att träffa personen skickar handläggare ett brev med besked om att insatsen avslutas och att personen är välkommen tillbaka med ny ansökan vid behov.

2.4 Ansökan om insats inför flytt till annan kommun

En person som önskar flytta till en annan kommun och till följd av ålderdom, funktionsnedsättning eller allvarlig sjukdom har ett varaktigt behov av omfattande vård- och omsorgsinsatser och därför inte kan bosätta sig där, utan att inflyttningskommunen bistår med behövliga insatser, får hos den kommunen, enligt 29 kap. 7 § SoL, ansöka om sådana insatser. En sådan ansökan ska behandlas som om den enskilde var bosatt i inflyttningskommunen. Det förhållandet att den sökandes behov är tillgodosedda i hemkommunen beaktas inte vid bedömningen av ansökan. På begäran av inflyttningskommunen är hemkommunen skyldig att bistå med utredning. En prövning görs inledningsvis gällande om personen tillhör dem med rätt att söka bistånd i en annan kommun. Om den enskilde tillhör gruppen görs en sedvanlig behovsbedömning i enlighet med inflyttningskommunen riktlinjer. Om den enskilde inte uppfyller kriterierna görs ett avslag där motiveringen framgår.

2.5 Övriga bestämmelser

FN konventionen om barnets rättigheter

FN:s konvention om barnets rättigheter, oftast kallad barnkonventionen, blev svensk lag 1 januari 2020. Lagstiftningen är det främsta instrumentet för att

garantera att barnets rättigheter tillgodoses i verksamheter, beslut och åtgärder som rör det enskilda barnet och barn som kollektiv. Lagstiftningen ska främja och skydda barnets rättigheter på ett effektivt sätt. Det skärper kraven på att leva upp till barnets rättigheter genom att den systematiska prövningen av barnets bästa ska utredas och belysas i kommunens samtliga ärenden och beslut.

Anmälningsskyldighet vid oro för barn

Myndigheter vars verksamhet berör barn och ungdomar samt andra myndigheter inom socialtjänsten är enligt socialtjänstlagen skyldiga att genast anmäla om de i sin verksamhet får kännedom om något som kan innebära att den behöver ingripa till ett barns skydd. Anmälningsskyldigheten innebär att sekretessen mellan olika verksamheter bryts. Anmälan ska göras till Barn- och ungdomsenheten på socialtjänsten för utredning av barnets behov och situation.

Insatser vid hushållsgemenskap

Enligt äktenskapsbalken har makar ett gemensamt ansvar för hem och barn och ska i samråd verka för familjens bästa. Det innebär att hemmets skötsel som att städa, handla, laga mat och liknande uppgifter är makarnas gemensamma ansvar. Motsvarande gäller i praktiken för sambor. Finns flera personer, exempelvis hemmavarande barn eller annan närstående, i hushållet ska samtligas förmåga att kunna utföra hushållsgemensamma insatser bedömas i utredningen. Underårigas förmåga att bidra ska utredas i förhållande till mognad och ålder.

Anhöriganställningar

I Sala kommun tillämpas generellt inte anhöriganställningar.

3 INSATSER

3.1 Sysselsättning

Sysselsättning beviljas i regel personer som bor i ordinärt boende. Sysselsättning kan också beviljas personer som är under 67 år och som bor i annan boendeform.

Sysselsättning innebär att få vistas i en förståelsefull och trygg miljö där den enskilde får tid och förståelse för att utföra de funktionsuppehållande aktiviteter som han/hon behärskar. Den enskilde ska genom sysselsättningen få delta i social samvaro. Målet för verksamheten är att stärka den enskildes livskvalitet och självförtroende.

Syftet med sysselsättning är:

- stimulans och social samvaro samt att bryta isolering
- funktionsbevarande aktiviteter
- avlastning och stöd för anhöriga
- möjliggöra kvarboende i det egna hemmet

Sysselsättning finns både som behovsbedömd insats och som öppen verksamhet som inte kräver beslut.

Insatsen kan beviljas upp till 5 dagar per vecka utifrån enskildes behov.

3.2 Boendestöd

Boendestöd riktar sig till den som har en varaktig psykisk funktionsnedsättning, om det behövs för att den enskilde ska uppnå en skäliga levnadsförhållanden.

Syftet med boendestöd är:

- att stödja, upprätthålla och utveckla den enskildes förmåga att kunna leva ett så självständigt liv som möjligt.
- att kunna delta i samhället.

Insatsen boendestöd bygger således på att den enskilde till stor del är motiverad och delaktig i de moment som utförs inom ramen för insatsen.

Boendestödet anpassas till den enskildes behov av och möjligheter att utveckla ett normalt vardagsliv. Målet för boendestödets insatser till målgruppen är att de ska ge den enskilde ett kvalificerat stöd för att minimera och kompensera effekten av funktionsnedsättningen, tills den enskilde kan fungera mer självständig. Boendestödet bedöms utifrån den enskildes sammantagna livssituation. Boendestödet kännetecknas av sociala och motiverande,

pedagogiska, utåtriktade och återhämtande aktiviteter där den enskilde är delaktig i stödets alla processer.

Boendestödet kan exempelvis innehålla:

- Vägledning/stöd i syfte att öka den enskildes utveckling till personlig autonomi, oberoende och integritet.
- Skapa struktur som underlättar för den enskilde i vardagen, och som leder till ökad självständighet och en bättre fungerande tillvaro.
- Kompenserande insatser för enskilda personer med intellektuell begåvningsnedsättning eller neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, där syftet med boendestöd är kompenserande snarare än återhämtande.
- Stöd i hemmet med att genomföra praktiska uppgifter.
- Vägledning/stöd i att behålla och skapa nätverk och motverka isolering.
- Vägledning/stöd för att kunna bygga upp och få en fungerande social tillvaro och öka den enskildes möjligheter till gemenskap och delaktighet i samhället.

Insatsen kan beviljas för vardagssituationer i vardagen och närmiljön, samt för att stödja och motivera den enskilde att upprätthålla formella och informella kontakter. Exempelvis kontakter med myndigheter, vårdgivare, arbetsgivare samt informella sociala relationer. Detta kan ske genom stöd att tillägna sig information, stöd att delta vid möten och aktiviteter för att främja delaktighet i samhällslivet.

Boendestöd kan även beviljas för stöd och motivation att organisera sig i socialt liv, genomföra fritidsaktiviteter, delta i föreningsliv samt exempelvis att få hjälp att ta sig till aktiviteter på träffpunkt/sysselsättning. Uppdraget kan även innebära stöd att delta i olika aktiviteter. Boendestödet hanterar inte ekonomiska medel.

Tillfälligt behov av omvårdnad och praktisk hjälp kan utföras av boendestödet vid försämring i måendet. Detta tillfälliga behov kan exempelvis bestå av handgriplig hjälp att få ordning på hemmet efter en depressiv period. Det vill säga att behovet är kortvarigt. Den enskilde kan behöva ansöka om andra insatser om individen har mer omfattande behov eller annan form av insatser. Vid varaktig förändring i behovet bör en ny behovsbedömnings göras. Boendestödet kan kombineras med hemtjänstinsatser där behovet har varaktig karaktär av personlig omvårdnad eller service.

Bistånd för delegerade HSL insatser beviljas inte inom boendestöd.

Insatsen Boendestöd är avgiftsfri.

Insatsen ska tillförsäkra den enskilde skäligen levnadsförhållanden vilket framgår av beslutet, upp till två besök per dag. Del av beslutet kan exempelvis vara påminnelser via sms eller telefonsamtal. Ytterligare tillfällen kan beviljas vid tillfälliga behov av omvårdnad eller praktisk hjälp.

3.3 Särskilt boende socialpsykiatri

Särskilt boende är avsett för dem som i den dagliga livsföringen behöver trygghet och närhet till personal samt:

- har omfattande behov av service och omvårdnadsinsatser till följd av psykiska funktionsnedsättningar som inte är tillfälliga
- behöver tillsyn eller andra insatser under stor del av dygnet och/eller upplever en så stor otrygghet, ensamhet, osäkerhet eller oroskänsla i sitt ordinära boende att välbefinnandet hotas
- att ovanstående behov inte kan tillgodoses med andra insatser

3.4 Kontaktperson

Kontaktperson ges som insats enligt 11 kap. 1 § första stycket när den enskilde har svårigheter med sociala kontakter och fritidsaktiviteter utanför hemmet. Vid bedömning av rätten till kontaktperson beaktas den enskildes totala livssituation såsom familjeförhållanden, fritidssysselsättningar, sysselsättning och övriga insatser som beviljats av socialtjänsten.

En kontaktperson med stöd av SoL ska hjälpa den enskilde i personliga angelägenheter. Kontaktpersonens väsentliga uppgift är att fungera som ett socialt personligt stöd. Kontaktpersonen kan även underlätta till meningsfull fritidssysselsättning för att utöka sitt sociala sammanhang. Kontaktperson kan beviljas om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt.

Om den enskilde omfattas av LSS ska ansökan i första hand prövas utifrån LSS. Avsikten med insatsen kontaktperson med stöd av LSS är främst att tillgodose behovet av en medmänniska när anhörigkontakt saknas eller behöver kompletteras. En viktig uppgift är då att bryta den enskildes isolering genom samvaro och hjälp till fritidsverksamhet.

Insatsen ska ses som ett icke professionellt stöd som ges av en människa med engagemang och intresse för andra människor. Kontaktpersonen kan också ge råd till eller vara förespråkare för den enskilde i olika situationer som inte är av så komplicerad natur att till exempel god man eller juridisk expertis bör anlitas.

Insatsen kontaktperson är avgiftsfri.

Riktlinje för bedömning av insatser inom Socialpsykiatri

Social- och arbetsmarknadsnämnden

SALA KOMMUN

Telefon: 0224-74 70 00 | E-post kommun.info@sala.se | Postadress Box 304, 733 25 Sala

